

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 96/08-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. októbra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti RNDr. A. P., M., zastúpenej advokátkou JUDr. G. Z., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III vo veci vedenej pod sp. zn. 16 C 31/96, za účasti Okresného súdu Bratislava III, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo RNDr. A. P. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III vo veci vedenej pod sp. zn. 16 C 31/96 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava III p r i k a z u j e v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 31/96 konať bez zbytočných prietáhov.

3. RNDr. A. P. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 100 000 Sk [slovom stotisíc slovenských korún (3 001,26 EUR)], ktoré je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava III j e p o v i n n ý nahradiť RNDr. A. P. trovy právneho zastúpenia v sume 8 011,08 Sk [slovom osemtisícjedenásť slovenských korún a osem halierov (265,92 EUR)] na účet jej právnej zástupkyne JUDr. G. Z., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. marca 2008 doručená sťažnosť RNDr. A. P. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) vo veci vedenej pod sp. zn. 16 C 31/96.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že návrhom z 2. októbra 1995 podaným 27. októbra 1995 v tom čase príslušnému Okresnému súdu Bratislava - vidiek sa sťažovateľka domáha, aby okresný súd uložil odporcovi povinnosť strpieť užívanie práva prechodu cez pozemok parc. č. (...) k. ú. M. od rodinného domu sťažovateľky na verejnú komunikáciu, aby uložil odporcovi povinnosť strpieť, aby sťažovateľka viedla cez jeho pozemok existujúcim potrubím pitnú vodu od studne k jej rodinnému domu, a uložil odporcovi povinnosť zaplatiť jej sumu vyčíslenú súdnym znalcom ako náhradu nákladov vynaložených na zmenu kultúry pozemku. Okresný súd uznesením z 27. januára 1999 konanie prerušil do právoplatného skončenia konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. V-2 16 C 29/96, k čomu došlo 16. septembra 2002. Výzvou z 8. apríla 2003 okresný súd žiadal sťažovateľku, aby odstránila nedostatky časti petitu jej návrhu doplnením sumy, ktorú požaduje od odporcu ako náhradu za zmenu kultúry pozemku a náhradu za ovocné stromy, a 14. mája

2003 ju vyzval na doplatenie súdneho poplatku. Ďalší úkon urobil okresný súd až po tom, ako sťažovateľka podala sťažnosť na prietahy predsedovi okresného súdu (z 20. novembra 2007). Uznesením zo 7. decembra 2007 ju vyzval, aby doplnila svoj návrh v časti o zaplatenie náhrady nákladov za zmenu kultúry pozemku. Vzhľadom na to, že na obsahovo totožnú výzvu okresného súdu z 8. apríla 2003 už sťažovateľka odpovedala podaním zo 17. apríla 2003 a zdôraznila potrebu nariadiť znalecké dokazovanie za účelom odborného posúdenia zhodnotenia pozemku, považuje toto uznesenie za bezpredmetné. Sťažovateľka poukazuje, že okresný súd dosiaľ o veci samej nekonal. Za zbytočné prietahy označila obdobie od 27. októbra 1995 do 27. januára 1999, od 16. septembra 2002 do 8. apríla 2003 a od 14. mája 2003 dosiaľ a zároveň poukázala na doterajšiu neprimeranú dĺžku konania (viac ako 12 rokov).

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľka žiada, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky bolo postupom porušovateľa - Okresného súdu Bratislava III v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 16 C 31/96 porušené.

Okresnému súdu Bratislava III prikazuje, aby v konaní vo veci vedenej pod sp. zn.: 16 C 31/96 konal bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľke priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 500.000,- Sk (slovom: päťstotisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava III povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Okresný súd Bratislava III je povinný sťažovateľke uhradiť trovy právneho zastúpenia vo výške 7 939,- Sk (slovom: sedemtisícdeväťstotridsaťdeväť slovenských korún) za 2 úkony – prevzatie a príprava právneho zastúpenia a písomné podanie na súd – 7 559,- Sk spolu s DPH + 2 x paušál 190,- Sk), ktoré je povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti na účet jej právnej zástupkyne JUDr. G. Z., advokátky, so sídlom: B.“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 96/08-14 z 13. marca 2008 ju prijal na ďalšie konanie. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľky a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili,

či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, a zároveň vyzval predsedu okresného súdu, aby sa vyjadril k sťažnosti.

Právna zástupkyňa sťažovateľky a podpredsedníčka okresného súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Ústavný súd preto v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Podpredsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti sp. zn. Spr. 3191/08 z 18. septembra 2008 uviedla, že sa v plnom rozsahu pripája k vyjadreniu zákonnej sudkyne, ktoré bolo predložené ústavnému súdu s prípisom zo 16. júna 2008. Zákonná sudkyňa vo vyjadrení k priebehu konania uviedla:

„Dňa 27. 10. 1995 bolo na bývalý Okresný súd Bratislava - vidiek doručené podanie navrhovateľky A. P. týkajúce sa uloženia odporcovi povinnosti strpieť právo prechodu po jeho pozemku v kat. úz. M., strpieť vedenie existujúceho potrubia pitnej vody cez jeho pozemok a zaplatenie jej nešpecifikovanej sumy za ovocné stromy a nákladov na zmenu kultúry pozemku.

Spis som prevzala po JUDr. N. W. dňa 20. 01. 1997.

Úpravou zo dňa 07. 03. 1997, realizovanou dňa 22. 05. 1997 bol návrh doručovaný na vyjadrenie odporcovi.

Uznesením zo dňa 27. 01. 1999, právoplatným dňa 31. 08. 1999 bolo konanie vo veci prerušené do právoplatnosti konania vedeného na tunajšom súde pod č. k. V-2 16 C 29/96, ktorého predmetom bola obnova konania 11 C 142/91 o určenie vlastníctva.

Z dôvodu zistenia po vyznačení právoplatnosti dňa 17. 10. 2002, že konanie č. k. V-2 16 C 29/96 nadobudlo dňa 17. 10. 2002 právoplatnosť, po pripojení tohto spisu som úpravou zo dňa 09. 12. 2002 žiadala i o pripojenie spisu č. k. 11 C 142/91.

Úpravou zo dňa 26. 02. 2003 bola navrhovateľka vyzvaná súdom na odstránenie vady v časti petitu návrhu ohľadne špecifikácie sumy požadovanej náhrady nákladov

za ovocné stromy a na zmenu kultúry, na ktorú výzvu reagovala navrhovateľka dňa 24. 04. 2003 tak, že vadu návrhu odstránila len čiastočne.

Výzvou zo dňa 13. 05. 2003 súd vyzval navrhovateľku na doplatenie súdneho poplatku v zmysle odstránenej vady návrhu, pričom však návrh v časti domáhania sa zaplata nešpecifikovanej sumy ako náhrady za zmenu kultúry bol naďalej vadným. Z tohto dôvodu súd opätovne vyzval navrhovateľku uznesením zo dňa 07. 12. 2007 na odstránenie vady časti návrhu ohľadne špecifikácie sumy požadovanej ako náhradu za zmenu kultúry pozemku, na ktorú výzvu reagovala navrhovateľka oznámením, že vady návrhu odstránila už podaním zo dňa 17. 04. 2003.

Uznesením zo dňa 05. 02. 2008 súd odmietol podanie navrhovateľky v časti nároku na zaplata náhrady vynaložených nákladov na zmenu kultúry, voči ktorému uzneseniu podala navrhovateľka odvolanie. Spis bude predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie. “

Podpredsedníčka okresného súdu v prípise z 18. septembra 2008 doplnila aktuálny stav konania:

„Krajský súd v Bratislave o odvolaní navrhovateľky rozhodol uznesením č. k. 2 Co 147/08-96 zo dňa 27. 06. 2008 tak, že uznesenie súdu I. stupňa potvrdil. Spis sp. zn. V-2 16 C 31/96 bol Krajským súdom v Bratislave Okresnému súdu Bratislava III vrátený dňa 06. 08. 2008. Dňa 22. 08. 2008 bolo uznesenie Krajského súdu v Bratislave expedované účastníkom konania. “

Zo súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 16 C 31/96 ústavný zistil rovnaké skutočnosti, ako vyplývajú z vyjadrenia okresného súdu.

Ústavný súd 2. októbra 2008 zaslal právnej zástupkyňi sťažovateľky stanovisko okresného súdu k sťažnosti s výzvou, aby sa k nemu vyjadrila. Právna zástupkyňa sťažovateľky vo vyjadrení doručenom 23. októbra 2008 zdôraznila, že predsedníčka okresného súdu ani zákonná sudkyňa nezaujali konkrétne stanoviská k sťažnosti, a z prehľadu konania, ktorý opísala zákonná sudkyňa, nadobudla dojem, že poukazuje na nedostatky časti petitu návrhu sťažovateľky ako na hlavný dôvod predlžovania súdneho sporu. Podľa názoru právnej zástupkyne sa okresný súd týmto spôsobom snaží ospravedlniť

nedostatky svojej práce, v konkrétnom prípade skutočnosť, že vo veci sťažovateľky nielenže dosiaľ nerozhodol, ale ani nenariadil pojednávanie, resp. nevykonal žiadny úkon vo veci samej.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (IV. ÚS 221/04).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní

a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že daný typ konania tvorí štandardnú súčasť sporovej agendy všeobecných súdov, a preto ho nepovažuje za právne zložitý. Určitá faktická zložitosť veci vyplýva zo skutočnosti, že spravidla sa vyžaduje nariadenie znaleckého dokazovania a že s vecou súvisia ďalšie konania vedené okresným súdom; kvôli jednému z nich bolo konanie v predmetnej veci prerušené. Vzhľadom na skutočnosť, že súvisiace konanie bolo právoplatne skončené v roku 2002 a okresný súd dosiaľ v merite veci o jednej časti síce rozhodol, ale v ďalšej nekonal, nemohol ústavný súd konštatovať významný vplyv prípadnej skutkovej zložitosti na priebeh a stav konania. Ústavný súd preto s prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania (návrh bol podaný 27. októbra 1995), ktorá predstavuje 13 rokov, konštatoval, že aktuálny stav a dĺžka konania nezodpovedá právnej a faktickej náročnosti veci a tento stav je neakceptovateľný.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V posudzovanom konaní ide o spor, v ktorom je každý účastník povinný postupovať podľa § 6 a § 120 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) a vyvíjať všetko úsilie na súčinnosť so súdom tak, aby súd mohol o uplatnenej ochrane rozhodnúť v súlade so zákonom. Vychádzajúc zo svojej ustálenej judikatúry (napr. IV. ÚS 22/03, IV. ÚS 123/05) ústavný súd pripomína, že v sporovom konaní, akým je posudzované konanie, nesie procesnú zodpovednosť za riadne uvedenie návrhu na rozhodnutie vo veci samej, postup vo veci samej, predkladanie dôkazov a iných úkonov potrebných na dosiahnutie účelu takého konania vo výraznej miere účastník (§ 6, § 120 ods. 1 a iné OSP).

Ústavný súd pri preskúmaní predloženého spisu zistil, že sťažovateľka včas reagovala na výzvy okresného súdu na odstránenie nedostatkov jej návrhu. Vzhľadom na to, že nedostatky návrhu na začatie konania nemôžu byť dôvodom na nečinnosť okresného súdu, ústavný súd konštatoval, že správanie sťažovateľky nemalo negatívny vplyv na namietanú dĺžku konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu.

Od podania návrhu na začatie konania (27. októbra 1995) uplynulo 13 rokov a vzhľadom na priebeh konania musí ústavný súd konštatovať, že s výnimkou obdobia od rozhodnutia o prerušení konania (27. január 1999) do odpadnutia dôvodu prerušenia (16. september 2002), keď okresný súd o veci nekonal z dôvodu existencie zákonnej prekážky, bol okresný súd vo veci v podstatne nečinný až do 5. februára 2008, keď rozhodol o časti návrhu. Sporadické procesné úkony okresného súdu zamerané na odstránenie nedostatkov návrhu na začatia konania nemožno považovať za postup, ktorý by efektívne smeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky a k naplneniu účelu súdnej ochrany, ktorej sa sťažovateľka podaním žaloby domáha.

Ústavný súd preto rozhodol, že okresný súd doterajším postupom v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 31/96 porušil základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

Pretože namietané konanie nebolo do času rozhodnutia ústavného súdu o sťažnosti právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 31/96 v ďalšom období postupoval bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 500 000 Sk z dôvodu dlhoročnej nečinnosti okresného súdu, ktorú pociťuje ako laxný prístup kompetentného orgánu, čo jej spôsobuje značnú majetkovú a citovú ujmu.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen deklarovanie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade prichádza do úvahy aj priznanie finančného zadosťučinenia. Pri jeho určení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu a konštatované zbytočné prieskumy ústavný súd považoval priznanie sumy 100 000 Sk (3 001,26 EUR) za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Pretože sťažovateľka bola v konaní pred ústavným súdom úspešná, ústavný súd rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania, ktoré

jej vznikli v súvislosti s právnym zastúpením advokátkou JUDr. G. Z., B., ktoré si uplatnila v sume 11 338 Sk za tri úkony právnej služby vrátane DPH.

Ústavný súd priznal náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a vypracovanie sťažnosti) podľa § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Ústavný súd nepriznal náhradu trov právneho zastúpenia za vyjadrenie k stanovisku okresného súdu z 13. októbra 2008, pretože v tomto podaní právna zástupkyňa neuviedla žiadne nové skutočnosti, ktoré by už ústavnému súdu neboli známe z obsahu spisu. Za dva úkony právnej služby patrí náhrada po 3 176 Sk a 2-krát po 190 Sk režijný paušál. Po zvýšení tejto sumy o DPH ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia v sume 8 011,08 Sk (265,92 EUR).

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. októbra 2008